

ugasniti, pasti, končati, zboleti, pomoč, priznanje, zaščito najti. *Delatus sum*: dal sem se odnesti. *Non sum pecuniae dulcedine captus*: nisem se dal zvbati mikavnosti zlata.

Za slovensko uho naravnost neznosna je v latinščini pretirana raba superlativov, zlasti v Ciceronovih retoričnih spisih. Našemu jeziku ni treba kričati, da ga slišiš; zato mora prevajalec marsikje ublažiti to razvado. Večkrat zadostuje za prevod kar preprosti pozitiv, bodisi sam, bodi z rahlo stopnjujočim dostavkom tako, prav, kaj, na primer: *Plancius, homo officiosissimus*: naš prizadevni Plancius; *humanissimi et carissimi patris*: mojega dobrega, ljubega očeta; *me studio-sissimum utriusque vestrum*: jaz, ki sem vama obema tako zvesto vdan; *aetas opportunissima*: kaj prikladen čas. Včasih je potreben tudi obširnejši opis: *sordidissimum periculum*: ogroževanje, ki bi se ga moral sramovati; *iustissimus triumphus*: triumf, do katerega ima vso pravico. Nasprotno pa je dobro latinski opis superlativa z nikalnico in komparativom prevesti s superlativom, recimo: *neque tutius reperies quidquam*: najzanesljivejše, kar utegneš najti; *nihil duobus nobis est stultius*: potem sva midva največja bedaka pod soncem.

Konec prihodnjic

R. Kolarič

NAREČJE - KNJIŽNI JEZIK - ŠOLA

Novi učni načrt za slovenski jezik v višjih razredih gimnazij zahteva, naj se dijak v višji gimnaziji podrobneje seznanja tudi s slovenskimi narečji.

Ob dialektološkem delu na terenu pa se mi je večkrat pripetilo, da so mi ljudje izrazili svoje začudenje, zakaj sploh zapisujem narečje, ko je to vendar nekaj manjvrednega, nekaj slabega, ker da so jih v šoli nešteto krat zmerjali in celo kaznovali, če so govorili v svojem domačem narečju, da so se iz njihovega domačega govora norčevali in od njih zahtevali, da ga čimprej opustijo in se oprimejo šolskega jezika oziroma jezika šolske knjige. Nešteto krat sem opazil, da je preproste, zlasti kmečke ljudi res sram s tujcem govoriti v domačem narečju in se trudijo, da bi z njim govorili v nekakšnem knjižnem jeziku, ki ga niti ne znajo dobro.

Otrok se od matere nauči govoriti narečje in je torej narečje resnični materin jezik. Narečje je bilo prej ko knjižni jezik. Zato nima nihče pravice otroku njegovega domačega govora poniževati in sramotiti, kakor se je to dolga desetletja dogajalo in se še dogaja.

Ves pouk materinščine visi pri nas od 1. razreda osnovne šole dalje v zraku, ker učitelji ne izhajajo iz otrokovega domačega govora in mu že od prvega dne šole govorijo v njemu nedomačem jeziku in ga tega jezika tudi učijo, ne da bi pri tem izhajali iz govora otrokovega doma. Otrok sam ne najde zveze med domačim govorom in knjižnim jezikom. Šola se ne zaveda, da je knjižni jezik za otroka v bistvu tuj, nov jezik. Od tod tudi sorazmerno slabi uspehi pri pouku slovenščine. Če je povrh učitelj

materinega jezika še toliko netakten, da otrokov domači govor sramoti in v nič deva, se s tem otrokov odpor do učenja slovenskega jezika, zlasti njegove slovnične zgradbe še poveča. Zatorej ni čudo, da se učenci tako neradi učijo slovnice in da neštetokrat slišimo pri mladih in starih vzdih: »Oh, ta slovnica!« »Vse bi še šlo, ko bi le slovnice ne bilo!« Ipd.

Otrok je od prvega dne, ko stopi v šolo, v dilemi: šola drugače govori in uči, dom in vsa okolica pa drugače. Tega prepada med šolskim in domačim govorom mu niti osnovna niti srednja šola ne skušata razumljivo premostiti. Dovolj zgovoren dokaz za ta prepad je Cankarjeva zgodba o »ena jedelj pomaranča«, ki ne velja samo za elkanje, marveč tudi za vokalizem in vse druge jezikovne pojave.

Tudi pri pouku materinega jezika ali slovenščine je treba izhajati iz znanega k neznanemu, to se pravi iz domačega narečja šolske okolice in prehajati na knjižni jezik. Tako bi bil otroku knjižni jezik nekje zasidran in bi otrok zlahka pojmoval diference med knjižnim jezikom in domačim govorom. Tako bi se mu tudi najlaže in najbolje zbudjal čut za jezikovne zakonitosti, brez katerih ne more pojmovati ne narečja ne knjižnega jezika. Tako bi otrok tudi najlaže razumel, zakaj ljudje v raznih krajih drugače govorijo, in bi zaslutil, kakšne utegnejo biti zveze med posameznimi govori in narečji ter med narečji in knjižnim jezikom. Saj je vendar slovenski knjižni jezik zrasel iz dolenjskega narečja in se polagoma obogatil z elementi drugih narečij. Zveza med knjižnim jezikom in narečji še ni pretrgana in tudi nikoli ne bo, če nočemo, da bi slovenski knjižni jezik postal zgolj papirnat stvor brez žive vsebine. Ni ga slovenskega pisatelja in pesnika, ki bi prej ali slej ne našel poti nazaj k ljudskemu govoru, zlasti v besednem zakladu in skladnji. Kolikor boljši je in kolikor boljše so njegove ustvaritve, toliko bližji je ljudstvu in toliko bližji je njegov jezik ljudskemu govoru. Poglejte si Prešerna, Trdino, začetnega Levstika, Stritarja, Župančiča in druge!

Ni moj namen, da bi tukaj na drobno razpravljaj o načinu, kako naj se olajša otroku prehod iz narečja v knjižni jezik in kako naj se oba povežeta. Opozoriti sem hotel le na problem, ki je mnogo širši, da bi ga mogel na kratko obdelati. Skupina strokovnjakov bi ga morala podrobno preštudirati in si ogledati tudi, kako to reč delajo v Švici, kjer so se s tem problemom že začeli ukvarjati.

A. Bajec

VEZANJE VEČ OSEBKOV S POVEDKOM

Slovenske slovnice uče, da stoji povedek v ednini; kadar čutimo po dva osebkoma za eno celoto. Spol se ravna po bližnjem imenu: Groza in strah prevzame vso vas. Žalost in hrepenenje je bilo razlito po velem materinem licu. Naš kmet, naš delavec nam je ustvaril besedni zaklad.

Trditev se pojasnjuje s tem, da so dvojice teh osebkovih besed pomensko sorodne. Toda kje se začne in kje neha ta pomenska sorodnost?